

Levéltári Szemle 2023/3. szám

A Levéltári Szemle 2023. évi 3. számának bevezető tanulmánya egy, a levéltárosok számára mindig lényeges kérdést tárgyal: a magánkézbe került köziratok esetét, amelyet a levéltári jog változásain keresztül tárgyal (Haraszi Viktor). E nagy lélegzetű, számos részkérdésre is kiterjedő tanulmányhoz a közirat, magánirat, iratvásárlás, iratmentés témakörök érintésével kapcsolódik Az árverésen vásárolt Petőfi-kéziratok rejtélye című írás (Pálfi Ádám), amely egyúttal Petőfi Sándor születésének 200. évfordulójához is kapcsolódik. A levéltárosok tudásának szinten tartása, illetve továbbfejlesztése témakörében született az az összegzés, amely a Budapest Főváros Levéltára szervezésében 2005 óta működő akkreditált állományvédelmi továbbképzés tapasztalatait ismerteti (P. Holl Adrien). Ehhez kapcsolódik Fehér Csaba beszámolója, amely az egyházi és határon túli magyar levéltárosok számára immár 10. alkalommal megrendezett mesterkurzus tapasztalatairól számol be. A levéltártörténet témakör részeként, folytatva a levéltáros-interjúkat, a Hudi Józseffel készült beszélgetés olvasható (Vajk Ádám). E lapszám könyvismertetéssel, valamint egyesületi beszámolókkal (MLE, Egyházi Gyűjtemények Konferenciája) zárul.

Haraszi Viktor: A res extra commercium elve a magyar levéltári jogban

Már a római jog is megkülönböztette a forgalomképes és nem forgalomképes javak körét. Utóbbiak nem kerülhettek kereskedelmi forgalomba, nem képezhettek magántulajdont. A 18. századtól fogva a magyarországi jogrend a köziratokat is ebbe a körbe sorolta. Ugyanakkor a 20. századi joggyakorlati példák jól mutatják, hogy az elv érvényesítése nagy általánosságban nehézségekbe ütközik a magánkézbe került köziratok esetében. Éppen ezért a levéltárak a gyakorlatban inkább a tulajdonosokkal való színtfalak mögötti megegyezésre törekedtek, törekednek. 2021-ben a levéltári törvény módosítása révén lehetővé vált, hogy az 1957 előtt keletkezett köziratokat immár jogszerűen birtokolják a magánszemélyek. A jogalkotó a korlátozás feloldásától azt reméli, hogy a köziratok feketepiaci forgalmazása háttérbe szorulhat, s eddig lappangó közkincsek is felszínre kerülhetnek, amelyeket a Magyar Nemzeti Levéltár a törvényi előírások alapján minden esetben digitalizálhat, s ezáltal hozzáférhetővé tehet a nagyközönség számára is.

Pálfi Ádám: Az árverésen vásárolt Petőfi-kéziratok megoldatlan rejtélye

1928-ban ünnepelték Petőfi Sándor egykori hitvesének, Szendrey Júlia születésének 100. évfordulóját. A centenáriumi év utolsó hónapjában került sor a Lantos R.T. VII. aukciójára, amelyen a néhány évvel korábban felbukkant, s Szendrey Júlia levelesládájából előkerült, irodalomtörténeti szempontból kivételes fontosságú iratokat készültek árverésre bocsátani. Az árverésen megjelent Nagykőrös város polgármestere, Dezső Kázmér is. Mint múzeumalapító és kultúraszeregető ember felismerte a kínálkozó lehetőséget, ezért az aukció több tételét is megvásárolta, köztük Petőfi Sándor három versének eredeti kéziratát. Az árverés lezárását követően azonban az események váratlan fordulatot vettek. Jelen tanulmány a levéltári kutatás során előkerült dokumentumok alapján kívánja bemutatni a kéziratok kapcsán felmerült kételyeket és bizonytalanságokat.

P. Holl Adrien: A tanulás és az oktatás körforgása

Budapest Főváros Levéltára szervezésében 2005 óta működik akkreditált állományvédelmi továbbképzés, amelyet elsősorban levéltárosoknak hirdetnek meg 30 órában. Az évek során a képzés kiegészült további ismeretek oktatásával, amelyek beépítését a visszajelzések fényében tartották fontosnak a szervezők. Így a résztvevők az állományvédelmi tudás mellett szert tesznek intézménymenedzselési, kiállításrendezési és digitalizálási ismeretekre is. Nagy hangsúly helyeződik az elméleti oktatás mellett a gyakorlati elemekre, a rendelkezésre álló időkeret kétharmad részét ezek teszik ki. A képzés immár több alkalommal valósult meg sikeresen – a határon túli levéltárak munkatársainak bevonásával – kihelyezett helyszínen. Az elmúlt években online oktatási modulok is készültek, amelyek elvégzése a jövőben bemeneteli feltételévé válhat az erre ráépülő jelenléti képzésnek.

Fehér Csaba: „Egy a múltunk – őrizzük egyazonképp a jövőnek!” – Tízéves az egyházi és határon túli magyar levéltárosok mesterkurzusa

Az egyházi és a határon túli magyar levéltárosok mesterkurzusát 2023-ban 10. alkalommal rendezték meg. A rendezvény változatos programmal, évről-évre változó tartalommal teszi lehetővé a Kárpát-medencében dolgozó levéltárosok találkozását, eszmecseréjét, továbbképzését. A háromnapos találkozó plenáris ülésekre és kiscsoportos foglalkozásokra épül. Utóbbiak lehetővé teszik a konkrét, helyben jelentkező kihívásokban való elmélyülést. 2016 óta a résztvevők szakmai kirándulások keretében ismerhetik meg egy-egy különleges közgyűjtemény vagy a levéltári munkához is kapcsolódó szakmühely működését. A projekt sikerességét ékesen bizonyítják a rendszeresen visszatérő, a programokat hasznosnak ítéző kollégák. A beszámoló számos adattal, a tárgyalt témák összegzésével mutatja be a képzés hasznát, fejlődési szakaszait.